

Andrzej Kola, Wiesława Matuszewska-Kola, Ryszard Boguwolski

Kałdus, pow. Chełmno

Informator Archeologiczny : badania 5, 177-178

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Biorąc pod uwagę wyniki sondażu, trzeba przyjąć, że wydma była zajęta pod osadnictwo wczesnośredniowieczne, przy czym warstwa kulturowa była zapewne stosunkowo cienka i z racji położenia na stoku została zniszczona przez erozję. Ceramika wczesnośredniowieczna, uzyskana wyłącznie we fragmentach, pozwala datować stanowisko na XIII-XIII w. Na stanowisku nie planuje się dalszych badań.

KALDUS, pow. Chełmno

Katedra Archeologii Uniwersytetu
Mikołaja Kopernika w Toruniu

Badania prowadzili mgr Andrzej Kola /autor sprawozdania/ oraz mgr Wiesława Matuszewska-Kola i mgr Ryszard Boguwołski. Finansowało PPHN w Chełmnie. Piąty sezon badań. Stanowisko wielowarstwowe. Grodzisko i osada etwarta - wczesne średniowiecze i osada - okres halstański i wczesny podokres lateński.

Badania trwają w związku z opracowywaniem problematyki wczesnofeudalnego ośrodka osadniczego w Chełmnie - maczelnym grodzie siemi chełmińskiej we wczesnym średniowieczu. Zlokalizowano je na terenie domniemanego przebiegu wału obronnego oddzielającego mały gródek feudalny /stanowisko 3/ od rozległej osady obronnej /stanowisko 6/, w odległości około 15 m na północ od podnóża ogromnego wału obronnego swanego "Górą Wawrzyńca".

Wykop 7 x 12 m umiejscowiono równolegle do przebiegu tegoż wału. Ogromne rozmiary wykopu, wynikające z konieczności uzyskania wglądu w warstwy kulturowe, zalegające do głębokości ponad 6 m, pozwalały więc dotrzeć do głęboko zalegających warstw kulturowych stosunkowo dużą płaszczyzną. Wykop podzielono na trzy odcinki badawcze /I-III/ o rozmiarach 7 x 4 m.

Po zdjęciu ziemi ornej ukazała się szara ziemia, z ceramiką oraz na odcinku I, spalenizną i luźno zalegającymi kamieniami. Na głębokości około 50 cm, na pograniczu odcinka II i III odsłonięto dwa szkielety bez wyposażenia. Pochodzą one najprawdopodobniej z XVII-XVIII w.; szczegółowa ich chronologia nie jest możliwa do określenia ze względu na brak datowników.

Pogłębienie wykopu ukazało na odcinku I ciemnienie warstwy, występowanie spalenizny oraz większej niż na pozostałych odcinkach ilości zabytków ruchomych, głównie ceramiki. Ta część warstwy wyraźnie oddzielona była od pozostałych odcinków jasno-żółtym piaskiem. W miarę pogłębienia wykopu zasięg ciemnej ziemi zwiększał się, woho-

dząc na odcinek środkowy /II./ W warstwie tej, na głębokości ca 1,55 m wystąpiło /w południowo-zachodniej części wykopu/ skupisko drobnych kamieni z zaprawą wapienną. W profilach wykopu /północnym i południowym/ linia graniczna ciemnej siemi oraz piasku rysowała się ostro, wyznaczając skośnie wewnętrzny skłon wału obronnego.¹

Dalsze pogłębienie wykopu ujawniło na głębokości 165-228 cm, na odcinku II i III, dość luźne występowanie kamieni, zinterpretowanych jako pochodzące ze skłonu wału /kamienna powłoka wału/, stanowiące jego część demolacyjną. Poniżej nich, na głębokości 180-257 cm na odcinku III stwierdzono występowanie śladów jamy o średnicy ca 1 m /resztki paleniska ?/, ostro rysującej się ciemnym kolorem spalenizny w brunatnej siemi.²

Z uwagi na głębokie zaleganie warstw wykop zawężono, eksploatując go dalej rowem o rozmiarach 3 x 12 m.¹ Osiągnięto w ten sposób głębokość ca 5,90 m.² Celem, w postaci jasno-żółtego piasku wystąpił we wschodniej części wykopu na głębokości ca 5,65 m, opadając w kierunku zachodnim.³

Wstępna analiza warstw kulturowych wykazała, iż natrafiono na część wału obronnego oddzielającego gródek feudalny od reszty osady. Zasięg wału zwiększał się w miarę pogłębiania wykopu.⁴ Chronologię wału na podstawie ceramiki, można wstępnie datować na wiek XII, przy czym był on wykorzystany po naprawie jeszcze przynajmniej w połowie wieku XIII. Pod wałem /odcinki I i II/ stwierdzone warstwy stanowiące pozostałości po osadzie otwartej z okresu wczesnośredniowiecznego, zalegające na głębokości od 2 - 2,45 m i sięgające do głębokości ca 3,60 - 4 m.⁴ Niżej, aż do oalca występującego na głębokości od 5,60 m stwierdzono warstwę osadniczą kultury łuszyckiej z okresu halstackiego i wczesnego podokresu lateńskiego.⁵

Na odcinku III, zajmującym obszar majdanu gródka feudalnego, stwierdzono ogółem 10 warstw kulturowych - osadniczych odpowiadającym chronologicznie okresom: średniowiecznemu /XIII w.⁶/, wczesnośredniowiecznemu /IX-XII w.⁷/, oraz wczesnolateńskiemu i halstaickiemu.⁸

Badania na stanowisku III w Kałdusie ujawniły wiele szczegółów dotyczących relacji chronologicznych między poszczególnymi fazami osadnictwa reprezentowanymi przez warstwy kulturowe.⁹ Uściślono datowanie gródka feudalnego na wiek XII, określono specyfikę krótkotrwałego osadnictwa średniowiecznego oraz wykazano istnienie otwartej, długotrwałej osady wczesnośredniowiecznej jako poprzedniczego grodu.¹⁰

KAMIEN, pow. Opole Lubelskie patrz średniowiecze